

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollegium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A katolikus autonomiáról.

Nem is egy, de több helyről, nemcsak egyes írók, de testületek részéről is felvetették ezt a kérdést: mi közük a protestánsoknak a katolikus autonómiához? hiszen ez a kérdés tisztára a kath. egyház belügye, ehez más vallású embereknek nincs egyáltalán semmi közük.

Hát erre a mostanában nagyon fölényesen hangzottatott kérdésre, illetőleg álláspontra, nagyon frappáns feleletet adott Révész Imre, ezelőtt 47 esztendővel:

„De hát az egész katolikus autonómia dolgához mi közük a protestánsoknak? kérdik talán némelyek. Semmi egyéb közük, csak az, hogy a magyar protestánsok is tagjai a magyar hazának; továbbá az, hogy igen alapos ok van feltenni azt, hogy ama roppant javak és javadalmak, amelyeknek kizárólag római katolikus célokra való örökös körülsáncolásáról van szó, országos forrásból vették eredetüket és országos rendeltetéssel bírnak; sőt még az sem lehetetlen, hogy valami része a szóban forgó javaknak és javadalmaknak, minden törvény és igazság ellenére a protestánsok kezéből vétetett el; azért is van továbbá közük ez ügyhöz a protestánsoknak, mert az állam általi ellátást és javadalmasztatást, amelyben a békekötések alapján, kisebb-nagyobb mértékben, a múlt századokban tényleg részesültek, az ő számukra is újból megígérte és biztosította az 1848. XX. törvénycikk.”

Ezekben, azt hiszem, teljesen indokolva van a „junctim” is, a most szőnyegen levő két egyházpolitikai törvényjavaslatra nézve.

Különben, a katolikus autonómia lényegét és mivoltát is igen élesen megvilágítják Révész Imrének következő szavai:

„De micsoda is az a katolikus autonómia, melyről most annyit beszélnek? Az autonómia az egyházra nézve is nemcsak önkormányzás, hanem öntörvényhozás is és pedig olyan, amely kiterjed az egyház minden ügyeire s melynek végalapja az

egyenjogú egyháztagok minden kasztkülöniség nélküli tényező részvéte és örüllő akaratnyilvánítása. A katolikus autonómiának a legfontosabb egyházi ügyekhez semmi szó és sajtócs; ott a világiak voltaképpen csak az egyházi, vagy püspöki hajdus tisztartó szerepét viszik. Ezt magok a római katolikus világi férfiak között többen belátták már.”

Révész Imre mádezeket az 1870-ben tartott, legelső kath. autonómiai kongresszus alkalmából írta.¹ Ma már, lehet, sokan még közülünk is „kemény beszédeknek” tartják az idézett szavakat, de azért „et haec meminisse juvabit”.

A kath. autonómiai törvényjavaslatnak különös figyelemre méltó indokolásában, maga gróf Apponyi Albert miniszter is éri és látja azt a nagy különbséget, mely autonómia és autonómia között fennforog. Az autonómia fogalmát és tartalmát úgy határozza és állapítja meg a javaslatban, hogy az ő autonómiája a valódi és teljes autonómiához viszonyítva, igazán csak autonómiácska, vagy csónka autonómia; de hiszen „egyenlőség nem jelent mindig egyformaságot, mely, különböző viszonyokra alkalmazva, a legnagyobb egyenlőtlenségeket szüli. A magyarországi kath. egyháznál jelesen tekintetbe jön annak hierarchikus szervezete és a királyi hatalomhoz való azon történetileg kifejlődött viszonya, mely a király főkegyúri jogában nyer kifejezést... Törvényjavaslatom ugyanezeket juttatja kifejezésre, súlyt fektet a hierarchikus szervezet követelményeire, mert e szervezetnek sértetlensége nemcsak egyházi, hanem egyszersmind állami és nemzeti érdek; (?) súlyt fektet a főkegyúri jogok sértetlenségére, melynek fenntartása nem csupán a nagymérvű fejedelmi alapításokból folyik logikai kéyszerűséggel, hanem egyúttal az állami szempontok megóvásának egyik biztosítéka és kö. jogunknak egyik sarkalatos

¹ A magyar protestáns hitfelekezetek egyházi és iskolai szükségaineik országos költséggel való fedezéséről. különös tekintettel a kath. autonómiai mozgalmakra, Magy. prot. egyh. és isk. figyelmező, 1871. évf. 209. és 309. l. Külön füzethben is megjelent.

tétele; kifejezésre juttatja végül azt az elvet, hogy a királyi fenségnek az autonomia működési körében fenntartott minden jog, úgy, mint a többi fejedelmi jogok, az 1848. évi III. t.-c.-ben megállapított miniszteri felelősség mellett gyakorlandó. Ezzel meg vannak jelölve azok az elvek, amelyek a Szervezeti Szabályzat királyi jóváhagyásánál szem előtt tartandók lesznek. Az önkormányzat lényeges tartalmának, a főkegyúri és főfelügyeleti jognak, valamint a katolikus egyház *változhatlan* hierarchiai szervezetének hangsúlyozása és megóvása mellett, a törvényjavaslat vezérelve gyanánt tüzi ki a kath. világi elemek bevonását az autonomia szervezetébe.

A törvényjavaslat indokolása szerint, a kath. autonomiának két szigorú korlátja van, egyik a róm. kath. egyház változhatlan hierarchiai szervezete, másik a főkegyúri és főfelügyeleti jog. Nagyon természetes tehát, hogy a kath. autonomia és — például — a magyar prot. egyházak autonomiája nagyban különböző fogalommal és tartalommal bír, amiből az is egészen természetesen következik, hogy a kath. autonomia követelését és szervezését, *szigorú logikai szabályok szerint, nem lehet az 1848: XX. t.-c. 2. §-ának elvi kijelentésére (tökéletes egyenlőség és viszonyosság) alapítani!!* Annyival furesőbb aztán ez az eljárás, mert az 1848: XX. t.-c. ellen, tervezése és megalkotása idejében, a magyar róm. kath. főpapság határozottan és ismételve protestált!

De, eltekintve mindezekről, most már vizsgálódjunk kissé a dolog eleje és veleje körül, hogy t. i. az autonomiai törvényjavaslat érinti-e s ha igen, mennyiben, a róm. kath. egyházi vagyon tulajdonjogának a kérdését?

A javaslat 1. §-a a következőleg szól: „A magyarországi kath. egyház, önkormányzati jogánál fogva, a főkegyúri jogintézmény és az állami jogok sérelme nélkül, maga intézkedik, a szervezetével és alkotmányával megegyező médon, egyházi, *vagyoni* és iskolai ügyekben; az alapítók szándéka szerint rendelkezik az összes egyházi, oktatási, nevelési, jótékonyági célokra szolgáló *alapjaival és alapítványival*; elemi, közép- és királyi jóváhagyással, főiskolákat állíthat, szükségleteinek fedezésére vagyont gyűjthet; igénybe veheti híveinek, teherviselési képességük arányában, anyagi hozzájárulását; e célból egyházi adót és egyéb szolgáltatásokat vehet ki, amelyek közigazgatási úton érvényesíthetők.”

E szakaszban tehát, kifejezetten csakis az egyházi alapokról és alapítványokról van szó, nem pedig az *összes egyházi vagyonról*; már pedig — dr. Takács Menyhért szerint — a kath. vagyon a nagyobb és kisebb egyházi javadalmakból, továbbá a kath. alapokból és alapítványokból áll.

Úgy látszik tehát, hogy a javaslat nem kontemplálja a nagyobb és kisebb egyházi javadalmaknak az autonomia tulajdonába és kezelésébe való

átadását; a nagyobb és kisebb egyházi javadalmak kezelésére nézve nem célozza az eddigi eljárási mód megváltoztatását.

Mindenesetre kívánatos lett volna azonban mindennek határozott kijelentése és kiemelése, amnyival is inkább, mert p. o. dr. Takács Menyhért szerint „ha a kath. autonomia létrejön, úgy a vagyonfelügyeleti jognak ő reá kell hárulnia, mint legilletékesebb tényezőre, sőt az apostoli király kívánatára, a kinevezendő egyházi személyek megválasztásánál is közreműködnie”. *Mindebből a törvényjavaslatban egy betűt sem találunk*; de kétségtelen, hogy egy, lazan fogalmazott szövegbe sok mindent bele lehet magyarázni; a róm. kath. papi és világi körökből felmerülő, messzemenő kívánásokkal és jogkiterjesztő magyarázatokkal szemben, okvetlenül szükséges tehát a javaslat 1. §-ának szabatosabb és félreértést, félremagyarázást meg nem engedő megállapítása.

Különösen kiemelendőnek tartom itt még azt, hogy a javaslat indokolása határozottan kimondja, hogy az autonomia kezelésébe átadni szándékolt alapok és alapítványok mai kezelési módján „csak törvény alapján, vagyis a törvényhozás összes tényezőinek hozzájárulásával lehet változtatni. Ebből a szélesebb körökben elfogadott magyarázathoz kiindulva, el kell fogadni azt is, hogy az alapok kezelésében nem állhat be változás a törvényhozás összes tényezőinek hozzájárulása nélkül. De a törvényhozás ezen jogköre csupán a *kezelésre* terjed ki, de nem annak eldöntésére, hogy *mi ezeknek az alapoknak jogi természete, vagyis kinek tulajdonául tekintendők*. Ezt az utóbbi kérdést, *ha felmerül*, a törvényhozás *egyoldalúlag nem döntheti el*, hanem csak megegyezés, vagy bírói ítélet.”

Őszinte elismeréssel honorálok az indokolásnak e — véleményem szerint — teljesen korrekt jogi felfogását és álláspontját, azonban nem tartom elégnek az üdvösségre mindennek csupán az indokolásban való hangoztatását, hanem *expressis verbis, bele kell vinni egy megfelelő határozott kijelentést magába a törvény szövegébe*.

Ekkor aztán, de csakis ekkor, elmarad a kath. autonomia mellől, annak — épen a katolikusokra nézve nagyban kellemetlen — árnyéka: a szekularizáció; akkor nem lesz ok és alkalom, a kath. autonomia kérdésével kapcsolatban, a szekularizációt emlegetni és feszegetni.

A szekularizációt különben, ha eljön rá az idő és alkalom, majd megcsinálja maga az állam; azonban nekünk, protestánsoknak s főképp protestáns lelkészeknek, épen most, mikor a mi egyházunk állami dotációja is szőnyegen van, a szekularizációt emlegetni, indítványozni, vagy épen követelni: aligha lehet feladatunk.

Dr. Révész Kálmán.

Egyház

Nagy Károly erdélyi református püspök.

Az erdélyi testvér egyházkerületnek szerda óta hivatalosan is új feje van, a február 20-ikára Kolozsvárra összehívott püspökválasztó közgyűlés ugyanis Nagy Károly egyházkerületi főjegyzőt egyező közakarattal püspökké választotta. Istennek áldása nyugodjék az új nemes frigyén s vezérségre elhívott szolgája működésében, mint gyöngye földi tükörben, láttassék meg az Ő dicsősege! A mi református anyaszentegyházunkban püspökségre méltattatni: nem egyéni ambíciók kielégítését jelenti, nem hatalmi pozíciót jelent, nem uralkodást, nem fényben, méltóságban, anyagi javakban való sütkérezést, duslakodást, — a mi püspökségünk lényege: az Istennek való szolgálat s e szolgálatban másokért, híveinkért, embertársaink, a világ vallás-erkölcsi neveléséért, az evangéliom szellemében előhaladó fokozatos megszenteléséért legjobb emberi erőinknek eszközökül való feláldozása. Vallás-erkölcsi köteleességteljesítés, mely jóban-rosszban, elismerésben, avagy gáncsvetésben, sikerek felhalmozódása esetén, avagy eredménytelenségben mindig tántoríthatatlanul egy cél felé tör s befelé és kifelé az egyénekben és a közösségben a nyert talentumok biztosította súllyal a civitas dei magasztos fogalmát munkálja. Erdély református anyaszentegyházának élén állani még ennél is több: az evangéliom nemes eszménységét nagy fejedelmek hagyományozta testamentom alapján a hívek szívébe, lelkébe úgy plántálni bele, hogy azok mindig magyarul dobogjanak s az Istent dicsérő zsolozsma onnan a végekről mindig magyar ajkáról hangozzék fel az ég felé.

Az erdélyi testvér kerület nagyon jól ismeri örök missziójának e vallás-erkölcsi és nemzeti ideal szolgálatában meghatározódó karakterét s ha e fenséges munkára legjobb fiát, az ésszel, szívvel, derült kedéllyel, nemes hévvel, alkotó erővel gazdagon megáldott Nagy Károlyt választotta előmunkásául: bizonyosságot teszünk mellette: a legjobban választott. Nagy Károly csúcsíves szökellésű egész életpályáján mindig a legnemesebb ideálok embere volt s az ideálok — tudjuk — nemcsak éltetnek, de köteleznek is. Vajha az Úr kegyelme sokasodnék meg földi választott szolgája hűséges sáfárkodásán s ideáljai megvalósulásában adná meg hosszú-hosszú szolgálat után élete legbecesebb jutalmát!

A debreczeni egyetem hittudományi kara tanárainak fegyelmi felelőssége az egyházzal szemben.

A Debreczeni Protestáns Lap folyó évi 6. számában egy aktuálisnak ígérkező eset alkalmából a címben körülírt tárgyról érdekes fejtegetés jelent meg. E fejtegetés névtelenül látott ugyan napvilágot, de abból, hogy a lap érdemes főszerkesztője, a debreczeni m. kir. tudományegyetemen az egyházjognak elismerten nagy tekintélyű professzora észrevétel nélkül adta közre azokat, joggal vélek benne a szerzőre, vagy legalább a sugalmazóra ismerni. Minthogy a fejtegetésnek egyik-másik részletével nem érthetek egyet, legyen szabad a kérdésre teljes tárgyilagossággal s a fennforgó konkrét esettől való teljes elvonatkozással röviden visszatérni.

A fejtegetés kiindulási pontját, hogy t. i. a hittudományi kar tanárainak — az egyházjog professzorára nézve tett egyetlen kivétellel — nemcsak az alkalmazás pillanatában, hanem később is tanári szolgálatuk teljes tartama alatt állandóan református lelkészi jelleggel kell bírniok, annál is inkább magamévá tehetem, mert — tudtommal eddig még egyetlen olyan vélemény sem hangzott el, mely vérszegény betűmagyarázattal a tiszántúli egyházkerület és a vallás- és közoktatásügyi miniszter között kötött szerződésnek ellenkező magyarázatot kívánt volna adni.

Elfogadom a fejtegetésnek azt az álláspontját is, hogy a hittudományi kar tanárai az egyh. I. t.-c. 137. §. d) pontja alatt említett lelkészek közé tartoznak, mint akik egy állami közintézetnél vannak alkalmazva.

Az ilyen lelkészekre a törvény (I. t.-c. 137. §.) a kettős fegyelmi felelősséget állapítja meg, midőn kimondja egyrészt, hogy „*egyházi és vallási lénykedésükben* azon egyházmegye és egyházkerület hatósága alatt állanak, amelyhez az a polgári község tartozik, ahol az illető közintézet van“, másrészt pedig hangsúlyozza, hogy „*érintetlenül* maradnak természetesen azok a jogok, amelyek az őket alkalmazó világi hatóságokat a *szolgálati viszonyból* folyólag megilletik“.

És itt jövünk a figyelemreméltó fejtegetésnek ahhoz a pontjához, amelynek — a tudós szerző iránt érzett minden respektusunk mellett is — ellent kell mondanunk. Hogy a debreczeni egyetem hittudományi karának lelkész-tanárai az egyházi törvényeknek bármilyen szoros magyarázata mellett is csak mint egyháztagok volnának felelősségre vonhatók, ezt nem írhatjuk alá.

Elléne mond ennek először maga az I. t.-c. 137. §-a, amely a közintézeteknél működő lelkészeket kifejezetten mint a lelkészek egyik kategóriáját sorolja fel s megállapítja kettős fegyelmi felelősségüket,

amire semmi szükség sem volna, ha őket csakis mint egyháztagokat akarná felelőség alatt tartani, mert hiszen az egyháztagságból folyó fegyelmi felelőségük már az általános elvekből folyik s erre nézve nem kellene az illetékes fegyelmi hatóság megállapításánál a közintézet fekvése szerint igazodó illetékességi szabályt felállítani s illetékes hatóságul elsőfokon az egyházmegyét kijelölni. Annál kevésbbé, mivel az egyháztagok mint ilyenek első fokon az egyházközségi bíróság kompetenciája alá tartoznak.

Ellene mond az érintett fejtegetés eme részletének az a körülmény is, hogy lelkész mint ilyen sohasem vonható egyháztagi minőségében fegyelmi felelőségre, sohasem állhat panaszltként az egyházközségi bíróság előtt. Kiderül ennek az állításnak a helyessége rögtön, ha számba vesszük az egyháztagra, mint ilyenre kiszabható büntetéseket. Ezek: rosszalás, feddés s a választás és választhatóság jogától legfeljebb öt év tartamra való megfosztás. Már most tegyük fel, hogy egy egyházi szolgálatban nem álló lelkészi egyén, ki más életpályára lépett, de e mellett lelkészi jellegét az illetékes egyházmegye és egyházkerület engedélyével megtartotta (I. t.-c. 141. §.), súlyos vétséget követ el, pl. elhagyja a református egyházat. Kérdem: az egyházi bíróságok nem foszthatják-e meg lelkészi jellegétől? Ha nincs is rá paragrafus, akkor is csak igennel lehet e kérdésre felelni. Ha tehát a más életpályára lépett lelkész felett mint lelkész felett fog az egyház adott esetben bíraskodni, mennyivel inkább így fog eljárni azzal az egyetemi tanárral szemben, kinél állami közalkalmazásának előfeltétele a lelkészi jelleg s akinek lelkészi jellegénél fogva az egyház nyitva tartotta mindazokat az egyházi tisztségeket (egyházmegyei, egyházkerületi tanácsbíróság, főjegyzőség, konventi és zsinati tagság stb.), melyek egyházi törvényeinknél fogva csak lelkészeket illelhetnek.

A cikkirót megteveszti az egyházi V. t.-c. 34. §. A) pontjának a szövegezése, amely „egyházi tisztviselő vagy alkalmazott” fegyelmi vétségeiről szól. Egyházi tisztviselő alatt azonban más törvényhelyekkel való egybevetésből kitűnőleg itt nemesak azokat kell érteni, akik az egyházi hatóságokkal állanak szolgálati viszonyban, hanem mindazokat a lelkészeket, kik mint katonai, letartóztatási és javítóintézeti s általában az állami, alapítványi, törvényhatósági vagy községi közintézeteknél működő lelkészek az állammal, alapítványokkal, törvényhatósággal vagy községgel vannak szolgálati viszonyban, de akik egyházi és vallási ténykedésük tekintetében az V. t.-c. 15. b) pontja értelmében első fokon az egyházmegyei bíróság fegyelmi hatáskörébe utalvák.

Itt aztán eljutottunk a D. P. L. tárgyalt fejtegetésének ahmáoz a sodik pontjához, melynek szintén ellen kell mondanunk. Ha a hittudományi kar

tanára egyházi ténykedésében egyházi tisztviselőnek tekintendő — aminthogy az I. t.-c. 137. §. és az V. t.-c. 15. §-a szerint annak tekintendő — akkor az illetékes fórum is meg van ehhez, az V. t.-c. 15. §-ának taxatiója megállapítja ezt a fórumot: az egyházmegyei bíróság az.

De lege ferenda lehet arról beszélni, hogy az egyetemi tanári állás disze megkívánja, hogy az egyetemi tanár felett ítélkező egyházi fórum az egyházkerületi bíróság legyen. A törvénynek ilyen kiegészítését szívesen tenném magamévá, ámbátor egyetemi tanáraink legnagyobb része számára az egyházi életben viselt magasabb egyházi tisztség is biztosítja ennek a magasabb bíróságnak a hatáskörét. Más irányú törvényhozási rendezés szükségét igazán nem látom fennforogni. Bár minden kérdésben ilyen tiszta jogi rendezettséget nyujtanának egyházi törvényeink!

Végül — anélkül, hogy fejtegetésünkben valamely konkrét eset tanulságaira gondolnánk, vagy annak eredményét valamely konkrét esetre óhajtanók alkalmazni — ellene kell mondanunk az általunk tárgyalt fejtegetések utolsó pontjának is, mely a püspök hatáskörét tárgyalja a hittudományi kar tanáraival szemben. Mi a püspöknek ezt a jogát az V. t.-c. 42. §-ának c) pontjára alapítjuk s azt a nézetet valljuk, hogy a hittudományi kar tanárának a tanári katedrán végzett munkája par excellence egyházi és vallási ténykedés, melyre az egyház felügyelő, ellenőrző hatásköre kiterjed. Hogy mennyire egyházi és vallási ténykedés a hittanári munka, semmi sem bizonyítja jobban, mint annak kikötése, hogy e tanári munkát még az állami egyetemen is csak lelkészek végezhetik. Micsoda belső és kiegyenlíthetetlen ellenmondás van egyébként abban, hogy az egyetemi tanárnak valamely falusi gyülekezet papi szószékéről egyetlen egyszer kiejtett szavára irgalmatlanul lecsaphat az egyházi igazságszolgáltatás sújtó keze, de a tanári katedra évtizedeken át is büntetlenséget biztosító asyuma lehet esetleg egész papi nemzedékeket megrontó egyház- és vallásellenes tanításoknak. Az egyház nem akarhatott segédkezet nyújtani ilyen absolut védelmet nyújtó menedékhelyek felállítására s a tudományos kutatás szabadságának és az egyetemi tanszabadságnak tévesen értelmezett eszméi miatt nem mondhat le legkardinálisabb érdekeinek megoltalmazásáról. Államellenes tanok hirdetését az állam, egyház- és vallásellenes tanok hirdetését az egyház nem tűrheti meg sehol, sem a papi, sem a tanári szószéken. Én tehát őszinte sajnálatomra nem oszthatom a D. P. L.-nak azt a következményeiben veszedelmes felfogását, hogy a református egyháznak semmi köze sincs a debreczeni m. kir. tudományegyetem hittudományi kara tanári működéséhez, annak irányához és szelleméhez s a magam csekély erejével mindig azon leszek,

hogy megakadályozzam azt, hogy a debreczeni állami egyetem hittudományi karát egyházunktól fokozatosan eltávolító, a két intézmény közé éket verő eme tétel egyházi köztudatunkban gyökeret verjen.

Dr. Benedek Zsolt.

*

Minthogy e cikk érdemes írója egyenesen engem aposztrofál, szabad legyen a vitássá tett kérdésről azonnal elmondani a véleményemet.

Benedek Zsolt a név nélkül megjelent cikkecske konkluziójával nem ért egyet, ellenben a kiindulási alapot helyesli. Pedig épen a kiindulási pont a téves és a konkluziók a helyesek.

Téves a kiindulási pont, mert az egyetem református hittudományi karának tanárai (— már t. i. azok, kik lelkészi minősítéssel bírnak, mert az egyházjog és filozofia esetleg világi képesítésű tanára is lehet lelkészi minősítésű is —) nem tartoznak az E. T. I. t.-cikk 137. §. d) pontjában felsorolt állami stb. közintézeteknél működő lelkészek közé. Ha odatartoznának, akkor igaza volna Benedek Zsoltnak, mert ezek az E. T. V. t.-cikk 15. §. b) pontja szerint kifejezetten az egyházmegyei fegyelmi bíróság hatásköre elé vannak utalva. De az egyetem református hittudományi karának tanárai egyáltalán nem lelkészek, hanem csak lelkészjellegűek. Hogy az E. T. az I. t.-cikk 137. §-ában felsorolt lelkészek alatt csak azokat érti, kik valamilyen lelkészi hivatalt viselnek, az nyilvánvaló a mindjárt következő 138. §-ból, amely e lelkészeken kívül külön említi a theologiai akadémiai tanárokat és a lelkészjellegű középiskolai tanárokat. Amint ezek nem lelkészek (— ha azok volnának, nem kellene őket külön említeni —), épígy nem lelkészek az egyetemi tanárok sem.

Csak lelkészjellegűek. És ennek folytán helyesek a Benedek Zsolt által kifogásolt cikkecske konkluziói. Mert azt határozottan tagadom, hogy a nem egyházi szolgálatban álló lelkészjellegű egyének felett úgy mint lelkészek felett az egyházi hatóságok fegyelmi joggal bírnának. A lelkészi jelleg megtartásának megengedése épígy, mint a lelkészi jelleggel ellentétes pályára lépők oklevelének megsemmisítése nem fegyelmi bírói, hanem közigazgatási úton, közgyűlési határozattal történik s egyedül a hivataluktól megfosztott lelkészek oklevelének megsemmisítését mondja ki fegyelmi bíróság.

Azt elismerem, hogy egyházi törvényünk szövegezése itt is, mint sok más helyen, nagyon hijjával van a szabatoságnak. De belőle mást érteni nem lehet, még akkor sem, ha a hittudományi karok tanításának egyházi ellenőrzését szükségesnek tartják is. Ami megint felettébb alapos megfontolást kíván, mert a tudományt a theologia szolgálojává tenni, mivel rendszer, legalább is akkora veszedelem az egyház alapvető elvei szempontjából, mint egy-egy

tanárnak esetleg, de mindenesetre kivételképen előfordulható megtévelyedése.

Kun Béla.

Közélet

Esdeklő kérelem.

Úgy a magam, mint nyomorgó orgonistakántor^r társaim nevében emelem fel kérő szavaimat. A rettentő drágaság miatt a fojtogató szükség és nyomasztó inség terhe szakadt mireánk is. A zsolttáríró és énekszerző szavaival mondhatjuk és kérdezhettük: „Segedelmünk nincsen nekünk sehol”, — „Itten nincsen, ki segítsen, Hát kihez folyamodjunk?” Az állam kitagadott bennünket. Az állásunkat fenntartó egyházak ridegen elzárkóznak előlünk. Kérve nyünk sorsa a sajnálkozásba göngyölt elutasítás. Csak a konventben és az egyházkerületben van még reménységünk. Megértő lelkeket, részvevő sziveket itt keresünk. A zsinat a mi fizetésünk rendezését is felvette programjába és semmi kétség, hogy a zsinat ezen kérdést kielégítő és megnyugtató módon fogja megoldani. De mikor szedhetjük ennek gyümölcsét? Most gyors segítségre van szükség. Kérve-kérjük a konventet és egyházkerületet, hogy valamely forrásról gondoskodjanak, amelyből nagy inségünk valamennyire enyhülést találjon. Kevesen vagyunk s igen szerények. Igényeink nem nagyok. Annyit sem kérünk, amennyit a tanítók az államtól élveznek. Csak annyi segítyt kérünk, amennyi, fizetésünkhöz csatolva életünk tovább tengetésére, létfenntartásunk érdekében múlhatlanul szükséges.

Nem szaporítom a szót. A vészkiáltásnak nincsen sok szava. Tisztáram nevében, kik erre tömegesen felkértek, az énekszerző szavaival kérve-kérem a konventet és egyházkerületet: „siessenek minket megsegíteni, ily nagy szükségünkben”.

Szügyi József,
orgonista-kántor.

Külföld

A bécsi es. k. evangélikus theologiai fakultás professzori kara nagy értékű tanerővel gyarapodott, amennyiben az általánosan ismert nevű D. Loesche György tanár nyugalomba vonulása folytán megüresedett egyháztörténelmi tanszékre a tudós D. v. Walter, előbb breslauer ny. r. egyetemi tanár nevezetett ki, aki is állását folyó évi január hó 18-án foglalta el. A fakultás dísztermében ezen alkalomból egybegyűlt hallgatóság előtt D. Hoffmann professzor, idei dékán mutatta be az új kartársat, aki mélyreható, alapos és kritikailag elemező fejtegetései során hű és meggyőző módon tárta fel Luther Márton

reformátor belső lelki élete fejlődésének mivoltát a zárdában. Luther ugyanis D. v. Walter megállapítása szerint abban a meggyőződésben lépett a zárdába, hogy a szerzetesi fogadalom révén megszerezze lelke békességét. Ám a sákramentumok hatályában való hite hajótörést szenvedett és ő csakis akkor talált nyugodalmat, amikor rájutott arra a belátásra és megismerésre, hogy az ember idvessége Istennek kegyelmi ajándéka. A nagytudományú professzor emez eszmékben bővülködő, tartalomdús székfoglalója maradandó hatást gyakorolt a hallgatóságra. Amidőn ezt a mozzanatot jelezzük, a tudós D. v. Walter professzor további működéséhez kegyelmet és áldást kívánunk.

A lipesei egyetemen a téli szemeszterben 5315 beiktatott hallgató volt, akik közül 4304 a hadseregben, vagy a vöröskeresztnél teljesít szolgálatot. A hallgatók, fakultások szerint, így csoportosíthatók: theologiai 476 (364), jogi 1081 (940), orvosi 1052 (837), bölcsészeti 2623 (2078). A zárójelbe tett számok a hadbanlevőket jelzik. Nem visszas helyzet-e, hogy nálunk a hadbavonultakat nem lehet beírni s emiatt kénytelenek éveket veszíteni? Vagy talán alaposabbak akarunk lenni a németeknél is, akik bizonyára célszerűen fognak gondoskodni a mulasztások pótlásáról?

Oroszországban a népbiztosok tanácsa február 1-én, február 14-i dátummal bevezette a gregoriánus naptárt. Az orosz róm. katolikusok a naptárváltoztatást már január 20-án megtették.

Elsaszban 1917-ben négy lelkészjelöltet avattak fel. Mivel e csekély szám nem elég a gyülekezeti szükséglet ellátására, felmerült a gondolat, hogy a már munkában levő misszionáriusokat állítsák be a lelkészi hivatalok ellátására. Ez helyes megoldás, mert lelkész híjján a gyülekezet több kárt szenved, mint amilyen az az állítólagos veszedelem, amely a misszionáriusok alkalmazásával a lelkészi állás szintjének hanyatlását eredményezi.

Nemzetközi katolikus konferencia volt Zürichben e hóban, amelyen Svájc, Magyarország, Ausztria, Németország, Dánia, Litvánia, Liechtenstein és Oroszország katolikusai voltak képviselve. A nemzetközi katolikus szövetség köteleességévé tette az összes államok és nemzetek katolikusainak, hogy a parlamentben, a sajtóban és társadalmi egyesületeikben minden erejükkel a háború befejezésén és a népek békéjének biztosításán munkálkodjanak.

Norvégiában a norvég róm. kath. püspök jelentése szerint a katolikusok száma egyre nő. Ez azért figyelemre méltó, mert az 1900. évi statisztika szerint a kb. 2.200.000 lakosú államban nem volt 2000 katolikus lélek sem.

Különfélék

Tanári székioglaló ünnepélyt tart a kollégium e hó 23-án délelőtt, amikor is Dr. Frick József gimnáziumi (Arany János, mint nevelőtanár), Dr. Varga Jenő (A magyar néptanító hivatása), Péterffy László (A lapp határozók rendszere), Dr. Novák József (A német nyelv és irodalom tanítása a tanítóképzőintézetben) és Vizely Gábor (Kerekes Ferenc és nullszámvetése) tanítóképző-intézeti tanárok fogják megtartani értekezésüket.

Emlékünnepély. A debreczeni református tanítótestület hősi halált halt volt elnöke, Tömöry Jenő és volt alelnöke, Tassy Miklós központi igazgatók emlékére f. hó 9-én az egyháztanács teremben szép emlékünnepélyt rendezett. Mocsári László a baráti szeretettől sugalt szavakkal nyitotta meg a díszgyűlés keretében lefolyó emlékünnepélyt. A tanítói vegyes kar gyönyörű énekszámát után Tömöry Jenőről Hatvány József, Tassy Miklósról Ormós Lajos emlékezett meg. A mély meghatottságot kiváltó gondos emlékbeszédek után Mocsári László s a Bakk Béla vezetése alatti énekkar zárta be az úgy a tanítótestülethez, mint elhunyt jelesekhez méltó emlékünnepélyt, hol ott láttuk az egyház, a város, az egyes iskolák képviselőit is.

Kedvezmények a hadbavonult joghallgatóknak. A debreczeni egyetem jogi karának dékánja ingyenes lakást biztosított 100 olyan hadbavonult egyetemi hallgató részére, akik a hadügyi és honvédelemügyi miniszterek e tárgyban kiadott rendelete alapján március, vagy június elsejétől 3 hónapi tanulmányi, vagy 4 heti vizsgálati szabadságot kaptak s tanulmányaikat ez idő alatt a debreczeni egyetemen óhajtják folytatni. Akik e kedvezményt elnyerni óhajtják, kérelmükkel forduljanak a f. hó 25-ig a dékánhoz. A kedvezményben azok is részesíthetők, akik egyetemi tanulmányaikat csak most fogják megkezdeni. Ugyane tudománykar kérelmet intézett a magyar társadalomhoz a haretérről visszatérő joghallgatók támogatása érdekében. A gyűjtés összege eddig 7120 korona. A nemeslelkű adományokat melegen köszöni a jog- és államtudományi kar nevében dr. Bernolák Nándor e. i. dékán.

A tóti-i egyház tagjai 1917 október 31-én, istentisztelet után a lelkész felhívására a felállítandó orgona javára fél óra alatt 6000 K-t ajánlottak fel, amit már csaknem teljesen be is fizettek. Nagy buzgóság, kísérje áldás!

A falusi földműves és iparos ifjúság lapja. A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége „Magyar Ifjúság” címen a falusi földműves és iparos ifjúság számára, különös tekintettel a serdülőkre és konfirmáltakra, havilapot ad ki. A lap szerkesztője, a Szövetség titkára a minden ifjúsági munkában jár-

tas *Megyeresy Béla*. Főmunkatársa *Forgács Gyula* péczeli lelkész, akinek a falusi ifjúsági munkában évek hosszú sora óta szerzett gazdag tapasztalatai vannak. A lap egyelőre 8 oldalnyi terjedelemben jelenik meg és kész biblia órai és vasárnap iskolai anyag mellett az ifjúsági munka gyakorlati kérdésével foglalkozik érdekesen és szakszerűen. Később kész előadásokat, szavalni való verseket, felolvasni való elbeszéléseket is fog közölni, mihelyst a papirhiány enyhül. A lap előfizetési díja egy évre 6 kor. s ez *Megyeresy Béla* Budapest, VIII., Fhg. Sándor-utca 28. sz. címre küldendő. E hiánytpótló lapot, amelynek első számát minden lelkészi hivatalnak megküldte a kiadóhivatal, ajánljuk lelkésztársaink figyelmébe annyival is inkább, mert a 2. számát, amely a serdülők közötti munkával foglalkozik, rendkívül érdekesen, már csak az előfizetőknek küldik meg.

Szives tudomásul. Az 1916. év végső részében jeleztem volt, hogy „Imádságok bibliaolvasással egybekötött hétköznapi istentiszteletekre” címmel könyvet fogok közrebocsátani. Sok oldalról állandóan sürgették is nálam a munkát. De bizony a háborús konjunkturák szele által hanyatva több, mint egy éve kéziratomban oly odysseán ment keresztül, aminőről fogalma sincs azoknak, akik ez idő szerint könyvkiadással nem foglalkoznak. Per tot discrimina rerum most aztán *Hoffmann és Kronovitz* urak nyomdájába került kéziratomban s azzal biztatnak, hogy pünkösztre kinyomatják. Midőn ezt a szives érdeklődők hecses figyelmébe ajánlom, kérem is egyúttal őket, hogy ha *Hoffmann* úr kibocsátják az előfizetési felhívást, szíveskedjenek megrendeléseikkel támogatni s másokkal is támogattatni munkámat a megjelenésben. Egyházi lapjainkat pedig e sorok közlésére tisztelettel kérve, vagyok Nagyrábén, 1918 február hó 4. *F. Varga Lajos*.

A sárospataki theol. akadémia tanári kara elaboratumot dolgozott ki és terjeszt az igazgatótanács útján az egyházkerületi közgyűlés elé. A munkálat minden vonatkozásában körültekintő, gondos és megvalósulásának csak örülhetünk, mert egyházunk javát viszi előbb. A 4. pont második bekezdésének ez a passzusa azonban: „mondassék ki, hogy az internátusban nevelt ifjak, a kapott jótétemény nagysága és élvezésének időtartama aránya szerint, segédlelkészi éveik mellett és után még minimum 2, maximum 4 évig kötelesek legyenek, mint rendes lelkészek, vagy lelkészjellegű tanárok, a Tiszáninneni Egyházkerület kötelékében szolgálni, vagy ellenkező esetben a jótétemények pénzértékét a főiskolának, illetve az internátusnak visszatéríteni”, vagy a partikularizmust viszi túlságba, vagy eddig is sok anyagi teherrel sújtott ifjú lelkészeink kezdő éveit nehezíti meg szerfelett. Bármennyire elvárhatja az Alma Mater és az egyházkerület a hálát neveltjei

részéről, mégis e szabály életbe lépése bizonyára éreztetni fogja hatását annál az intézetnél, amelynek általában a legnagyobb %-ban vannak a más kerületbeli diákok.

Dr. Kenessey Béla elhunyt erdélyi püspökről kegyeletes és megleghangú cikksorozatot kezdett az Evangélikus Egyházi Élet 11. száma Dr. Schneller István kolozsvári egyetemi tanár tollából.

Propaganda Egyesület alakult a dunántúli egyházkerületben oly céllal, hogy a középiskolai tanulókat a lelkészi pályára buzdítsák. Az Egyesület díszelnöke Németh István püspök, elnöke Czeglédy Sándor. Hasznos irányú egyesület, emellett azonban szükség volna arra, hogy a jelentkező hittanhallgatókat a katonai szolgálat alól mentesíthessük és róluk, mint segédlelkészekről és lelkészekről is tovább gondoskodjunk.

Alapítványok. Beniczky Árpád, a dunáninneni evang. egyházkerület felügyelője a dunáninneni kerületnél 50,000 K-s, a nógrádi esperességnél szintén 50,000 K-s alapítványt tett. Fülöp József császári lakos végrendeletileg 1000 K-s alapítványt hagyott a pápai főiskolának.

Halottaink. Fülöp József rektortanító január 27-én 81 éves korában elhunyt. Tahitótfalun temették el nagy részvét mellett.

Jubiláló nyomdászok. A városi nyomdafelügyelőbizottság e hó 19-én a városi nyomda helyiségében megjelent és elnöke, Csóka Sámuel főjegyző elismerő szavakkal üdvözölte László Imre és Péntek István nyomdászokat, akik 40 évet töltöttek el a nyomdásziparban. László Imrét, aki mind a 40 évet a városi nyomdában töltötte, kétfedelű aranyórával és láncal, Péntek Istvánt 300 K ajándékkal lepte meg a nyomdabizottság. Lapunknak mind a ketten szorgalmas, odaadó munkásai, különösbbe mégis László Imre, míg Péntek Istvánhoz a theologus Közlöny volt szerkesztőit fűzi sok kedves emlék. Üdvözöljük őket. Ad multos annos!

A tiszai evangélikus egyházkerület lelkészegyesülete f. hó 12-én Miskolczon gyűlést tartott, amely a lelkészek háborús helyzetével foglalkozott. Különösen szóvátették azt a kormánynyilatkozatot, amely a lelkészeket — a kedvezmények alkalmával — nem tekinti közalkalmazottnak.

HÍVATALOS ÉRTESTŐ-t jelen számunkhoz nem adunk.

Pályázat.

Az éradonyi református egyház kántortanítói állására pályázat hirdettetik. Fizetése az egyház pénztárából 276 korona és a többi államsegély; az állam által bztosított háborús pótlékok, temetői fű és szántó-föld használata, szép lakás és kert. Kötelessége: I—VI. osztályú vegyes népiskola tanterv szerinti ve-

zetése és a kántori teendők végzése. Ha férfi pályázó nem léteben tanítónő választatnék meg, a kántori teendők végzéséről az egyház maga gondoskodik. Pályázati határidő 1918 február 28-ig.

Az éradonyi református egyháztanács.

Pályázat.

A paposi kántortanítói állásra pályázat hirdetik. Fizetés lakás és kerten kívül egyháztól 182 kor. 16 fillér, stóla és törvényes állami fizetékiegészítés. Kötelesség: I—VI. vegyes és ismétlőosztály tanítása, kántori teendők végzése, akadályoztatás esetén s kanonikus órákon lelkész helyettesítése. Férfitanítók hiányában nőtanítók is pályázhatnak. Pályázók felszerelt kérvényüket 1918 március 10-ig lelkészi hivatalhoz (Papos, up. Jármí, Szatmár m.) terjesszék. Állás március 15-ig elfoglalandó.

Pályázat.

A mezőszási református egyház pályázatot hirdet tanítói (tanítónői) állásra.

Javadalmazás: új lakás, vízvezetékkel, kerttel. Fizetés: törvényszerű.

Kötelesség: ez idő szerint I—II. vegyesosztály tantervszerű tanítása; ha nő választatik: kézimunka tanítás, háború alatt ismétlőiskolás leányok tanítása. — Állás azonnal elfoglalandó.

Pályázati határidő: márc. 9.

Mezősas, 1918 febr. 14.

Református iskolaszék.

Pályázati hirdetés.

A kisnyégerfalvai (Bihar vármegye) református leányegyház pályázatot hirdet az előkönyörgő-tanítói állásra. Fizetése, lakás és kerten kívül az egyház pénztárából 40—50 korona s a törvényes államszegély. Kötelessége a tanítói, egyházjegyzői teendőkön kívül az istentisztelet végzése. Az okmányokkal felszerelt pályázati kérvény a köröstárkányi lelkészi hivatalhoz küldendő. Férfi pályázó hiányában nő is alkalmaz az egyház. Pályázati határidő: 1918. évi április hó 1-ső napja.

A köröstárkányi református lelkészi hivatal.

Konfirmációi Katé: „A mi hitünk“.

Írta Nagy Vince. — Átvizsgálta és előszóval ellátta dr. Baltázár Dezső, református püspök. — Ára 60 fill.

Konfirmációi ajándéknak alkalmas:

„Erős várunk nekünk az Isten“

reformáció emlékfűzet 16 képpel. Írták: Tóth József és Szeghalmi Gyula. Ára: 10 darab K 7-50, 50 darab K 35.—. — Kis bibliák és Képes bibliák kaphatók:

HOFFMANN és KRONOVITZ

könyvnyomdája és könyvkiadóhivatalában, Debreczen, Piac-utca 49. sz.

Konfirmációkra!

Konfirmációra előkészítő káté

református növendékek számára. Írta: **Szoboszlai Papp István**. Közrebocsátotta: **Révész Bálint**. Átdolgozta: **S. Szabó József**. — 64. kiadás. Ára 60 fill. A nagytiszt. lelkész uraknak 10% engedményt adunk.

Konfirmációi emléklapok

díszes keretben, megfelelő szöveggel, fekete nyomással. 1 drb 12 fillér, 100 drb 11 korona, — *Ugyanaz kék nyomással* 1 darab 16 fillér, 100 darab 15 korona.

Mennysorság kapuja.

Imádságok konfirmált fiúk és leányok számára. Díszes kötésben 2 korona 40 fillér. Nagyobb rendelésnél 10% engedmény. Finomabb kötésekben nagy választék. Kívánatra külön árjegyzékkel és leírással szolgálhatunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi és könyvkiadóhivatalában,
Debreczen.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-
♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.